

244 A nyilas sajtó budai végvonaglója

Amikor Pest már felszabadult — Nyilas maszlag, náci áfium

Budapest ostromának és felszabadításának huszadik évfordulóján hadd elevenítsük fel a negyedévezredes magyar — ez esetben inkább csak magyar nyelvű — sajtó csupán kevesek által ismert legszégyenteljesebb rövid fejezetének emlékeztetőt, egynehány szemelvényt idézgetve azokból a magyar lapokból, melyeket a nyilas sajtó-testvérek náci-német protektorai engedélyével ezekben a napokban megjelentettek.

A nyilas és »nyilasoid« polgári sajtó utolsó mohikánjai még karácsony táján megszűntették megjelenésüket, miután hitlerbarát főszerkesztőik még idejében Nyugatra szöktek, jellemetlen munkatársaik pedig menekülni igyekeztek a szélrőzsa minden irányában. Sokkal tovább ezek a lapok már ügysem tengethették volna szánalmas életüket, egyrészt a katasztrofális papírhány miatt, másrészt, mert a fővárosi lapok szerkesztőszékei és nyomdái mind a pesti városrészben voltak, amely pedig már január közepén felszabadult.

Am ekkor a még hetekig ostrom alatt álló Budán új sajtóélet kezdett »felvirulni«, mint a penészvirág a pincék falán... Hogy cikkünk nem tud tanulmányra szélesedni, hanem csak kénytelen megelégedni a sajtótörténeti riport szerényebb kereteivel, annak megvannak a sajátos tárgyi és személyi okai. — Ezeknek a lapoknak refrénszerűen visszatérő sztereotíp közleményük, hogy »lapunk technikai akadályok miatt két oldalon jelenik meg«, avagy, hogy ekkor és ekkor egyáltalán nem tudott megjelenni. — Nos, ezek a »technikai akadályok« (azaz: repülőbombázások) nemcsak a szerkesztőség, hanem az olvasóközönség részéről is fenforogtak. Másrészt pedig jelen sorok írójának minden oka megvolt rá, hogy ne nagyon forgódjék az »illetékes helyek« környékén. Így tehát nem tudunk mindig hozzáférni a különböző és csak korlátozott példányszámban megjelent lapokhoz, s ezért csak meglehetősen foghíjas gyűjtemény áll a rendelkezésünkre, amely azonban mégis hű keresztmetszetét nyújtja a Buda felszabadítását közvetlenül megelőző két-három hét szánalmas sajtó-viszonyainak.

A „Dienststelle“ lapjai

A pesti városrész elszakadása, a hidak felrobbantása után meginduló »magyar sajtó« egyik gócpontja az ostromlott Vár. Itt indul meg — pontosan 1945. január 24-én — a »BUDAPESTI HÍREK«, mely azután februártól kezdődően »KITARTÁS« címmel folytatódik. Mindkét lapra jellemző a közös »szignó«: »Kiadja a DIENSTSTELLE Fp. Nr. 48312« (Az »Fp.« rövidítés bizonyára Feldpost-ot jelent.) Nyomatok a Budapesti Hírek, illetve a Kitartás nyomdájában. Ez a nagyképűen »saját« nyomdának jelzett üzem bizonyára egy várbeli pincehelyiségben volt berendezve meglehetősen primitív felszereléssel. De nem lehetett olyan mély az a pince, hogy kellőképpen szimbo- lizálhatta volna ennek a magyar nyelvű sajtónak morális és színvonalbeli mélyre süllyedését.

A cím alatti »slejfni« szövege: »Megjelenik a körülzárt Budapesten minden reggel«. Már ennek a szövegnek is csak a fele igaz. Hiszen »Budapest«-ből már csak Buda volt körülzártva, s a »minden reggel« való megjelenést a legnagyobb mértékben kétségessé tették a már fentebb említett »technikai akadályok«.

A lapok beosztása egyébként — a korlátozott terjedelemben — a sablonos; vezércikk, külpolitikai (azaz háborús) hírek, hazai hírek; sőt az egyik Kitartás-számokban még »színes« riportot is olvashattunk: »Így telik egy csendes éjszaka a Várban« című. Am igen jellemző tünet: »lamennyi közlemény név nélküli; a szerkesztők bizonyára megtanultak amnyit a német kollégáiktól és parancsolóik-

tól, hogy »waszkamawiszn?«. A vezércikk a szokásos hungarista frázishalmaz, amire már a címek is utalnak: »A nagy próba mérlegén«, »Két világ határán«, »A holnap előbe«...

A külpolitikai részben ilyen című cikkek olvashatók: »Sikeresen folynak a Duna-Balaton térségében a német hadműveletek«, »A Velencei-tó és a Duna között mindenütt szétzaggatták a bolsevista vonalat«, »A nyugati fronton küzdő amerikaiak elégedetlenek és unják a háborút«, »A bolsevisták 1456 páncélost, 1244 páncéltörőt és 750 ágyút vesztek a magyar arcvonalon«, ... A hírforrások is meg vannak jelölve: Berlin, Washington, New York, London, Szófia, Amsterdam, Stockholm, Zürich; ám éppen nem valószínű, hogy mindenünnen saját kiküldött tudósítók jelentettek volna.

A legérdekesebb jelenség, hogy mindent máshonnan jelentenek. A magyarországi hadi eseményekről Berlin tudósít, az erdélyi eseményekről Stockholmból értesülünk, azt viszont Szófiából kell megtudnunk, hogy »A szerb ifjúság is Szibériába hurcolják«. New York jelenti, hogy »Dél-Anglia lelkileg összeomlott«, ellenben Amerika háromnegyedmillió embervesztéséről Amsterdam ad számot.

„Budai összetartás“

1945. január 22-én új »sajtóorgánum« indult a XI. kerületben »Budai Összetartás« címmel. Ez a 20x30 centiméteres nagyságban egyetlen lapon naponként megjelenő nyomtatvány »A Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalom XI. ker. szervezetének értesítője«. — Mindössze húsz szám jelent meg belőle. — A rövid »Beköszöntő«-ből megtudjuk, hogy a Bertalan Lajos utca egyik kis szuterén nyomdaüzemében előállított tájékoztatóból minden házparancsnoknak kézbesítenek ingyen és bérmentve egy-egy példányt, »hogy a ház lakói a háborús helyzetet és a közösség szempontjából szükséges rendelkezéseket megismerhessék«.

A háborús helyzet híradásait ez a lap már kizárólag a legilletékesebb forrásból meríti. A közlemények élén ezt olvashatjuk: »A Vezér főhadiszállásáról jelenti a véderő főparancsnoksága...« Mondanunk sem kell, hogy utolsó percig mindenünnen győzelmet jelentenek, ezerszámra lövik ki a szovjet páncélosokat és ugyanilyen arányban lövik le az ellenséges repülőgépeket.

A február 8-iki szám Szöllősi Jenő minisztereinek-helyettes kiáltványát közli vezető helyen: »Üzenet Budapest népéhez«. Az ismeretlen távolból biztatja Budapest népét a kitartásra, biztosítván, hogy »a hungarista Magyarország soha, egy pillanatra sem feledkezett meg rólatok, ... azért harcol, hogy német szövetségünkkel együtt felmentést hozzon a ti számotokra...« És a lap »publicistája« — bizonyos Dobolyi Lajos egykori kicsapott Eötvös-kollegista — ismételten is hivatkozik erre az ígéretre, kijelentvén, hogy a nemzeti-szocialista tábor »bízik a német nép és a magyarság felelős vezetőinek ígéretében, hogy a város felszabadítása feltétlenül bekövetkezik« (Február 8!) — Még február 10-én is — a lap utolsó számában — azt írja: »Hitler Adolf megígérte a segítséget, kijelentette, hogy soha sem hagyja cserben Magyarországot és a Führer ígérete bizonyosság...«

Lóhús- és vizszolgáltatás

Am mindennél érdekesebb a lap »belpolitikai« része. Hadd idézzük ennek illusztrálására a január 22-iki szám »Közellátási hírek« rovatát: »A januári 2. sz. húsjegyre a kijelölt lóhúsárusító üzemekben fél kiló lóhúst lehet vásárolni. — Értesítjük a kerület lakosságát, hogy a vizszolgáltatás helyreállítása folyamat-

vizsgálódás után kiderült, hogy ezek a »kórházak« bizony csak óvóhelyi — kór-pincek.

Az sem utolsó dolog, hogy a február 9-iki példány bizonyossága szerint: »Az I. hadtest vezénylő tábornoka újonnan szabályozta a polgári lakosság utcai közlekedési rendjét. Az erre vonatkozó rendelet értelmében a polgári lakosság mostantól kezdve reggel hattól este hat óráig közlekedhetik szabadon az utcán...« — Fellesleges hangoztatnunk, hogy a polgári lakosság nem nagyon élt ezzel a szabadsággal, hanem általában reggeltől másnap reggelig az óvóhelyeken tartózkodott.

Örök rejtély a január 27-iki szám felhívása: »Cimfestők jelentkezzenek azonnal!« — Egyes nyilas-pártbeliek titokban talán már gondoltak az — átfestésre?!

Ismételten vissza-visszatérő közlemény a felszólítás »a lakberek beszédese és házadó befizetése« irányában. Nagyon jellemzően a rövidletű napinyomtatvány február 10-iki legutolsó közleménye, mondhatnók hatyúdala is ebbe a tárgykörbe tartozik: »Nyomatékosan felhívjuk a kerület ház gondnokait és házfelügyelőit arra, hogy ezután nem csupán az adót, hanem az összes házbéreket a kerületi előjáróság adóhivatalához fizessék be a keresztény tulajdonban levő házakból is. A Nyilaskeresztes Párt Hungarista Mozgalom XI. kerületi szervezete«.

Am ne legyünk igazságtalannok. A »Budai Összetartás«-ban akadnak olyan sorok is, amelyek megfelelnek a valóságnak. Így például a már fentebb említett Dobolyi Lajos testvér utolsó előtti »Közlekedések« című 30 soros vezércikkécskéjében a többek között ezeket írja: »Hetedik hete vagyunk körülzárva, de reményünket pillanatra sem veszítettük el. Tudjuk, hogy a felmentő csapatok közelednek és egyszerű — bármibe kerül is — Budapest felszabadul. Ez a bizonyosság tartotta bennünk a lelket a legnehézebb órákban, és ha eddig kitartottunk, nem veszthetjük el bátorságunkat az utolsó pillanatban, amikor már közel a szabadulás... Napról napra egyre jobb hírek érkeznek a felmentő seregek közeledtéről... Közelednek a felmentők, testvéreim...«

Mi tagadás, valóban közeledtek. Elannyira, hogy két nap múltán már meg is érkeztek. Csak éppen nem egészen azok, és nem egészen úgy, ahogyan ezt a kótyagos »testvérek« elképzelték...

Kunszery Gyula

ban van. Amennyiben az akadályok elháríthatók, pár napon belül a vizszolgáltatás korlátozott mértékben megindul. — Mondanunk sem kell, hogy az utcákon elhullott pár szerencsétlen gebe teteme korántsem fedezte a kiéhezett lakosság hűségnyét.

Ami pedig »a vizszolgáltatás helyreállítását« illeti, hát bizony, akik azokban a kétségbeejtően nyomorúságos napokban még megőriztek valamit régi humorérzékükből, a reménytelenül csepegő pincebeli vízcsepoknál eldúolhatják a régi slágert: »Follik, vagy nem follik — elnézem hajnalig...« Mert bizony inkább a »nem follik« esete forogott fenn, lévén az »akadályok nem elháríthatók«. Ezt — hallgatólagosan — elismerte az a két nap múltán megjelent közlemény is, mely szerint »a kutasó-munkaközösség megalakult és a kerület házcsoportjaiban, sorrend szerint a kutak ásását megkezdte«. A február 6-iki szám pedig már 25 használható kút címét tartja nyilván. Használható vizcsapról ekkor már szó sincsen.

A közellátást továbbra is »szívükön viselik«, egy kissé különös módon, mint ezt a január 24-iki szám felszólítása mutatja: »Felkérjük a kerület lakosságát, hogy a kenyérellátás további biztosítása céljából közölje, hogy hol található nagyobb lisztkészlet«. — Tehát már nem arról van szó, hogy hol lehet kapni lisztet, hanem hogy honnan lehetne elvenni.

A közegészségügyet sem hanyagolták el. A lóhúsárusító üzemek tulajdonosainak tudomásul adatott, hogy »vágás csak a Bicskei utcai garázsban éspedig kizárólag tisztiorvosi felügyelet mellett történhetik«. — Csak éppen azt nem árulták el, hogy a vágáshoz és tisztiorvosi felügyelethez honnan szerezhetnék be — lovat.

Bölcs tanácsok

Bölcs tanácsokat is közölnek az »óvóhelyek tisztántartására« vonatkozóan: »Ajánljuk, hogy naponta háromszor, meghatározott időben seperni és szellőztetni kell...« Arról persze már nincsen szó, mi történjen akkor, ha pont a »meghatározott időben« jön közbe egy — immár elháríthatatlan — bombatámadás. — Még »kórházak« megnyitását is híriül adják... Persze, közelebbi